לאתרויי ביה. שאם יבא עליה אין מיס בודקין אותה: **לא שנו.** [ס]דאמר אשה מתייחדת עם שני אנשים: **שמא יצערך אחד לנקביו.** ובעי להתרחק לצניעות: **דניהוו עליה סהדי.** אם יבא עליה ויעידו לפני ב"ד ולא יאמרו עליה מגילה: **דלי כרעיך.** מהר ללכת שנקדמנה:

כגון אנן. בתמיה: **רבי חנינא בר פפי וחביריו.** רבי לדוק וכב כהגא בפ"ק (לעיל דף מ.): **מלקין על היחוד.** מרדות: **ואין אוסרין.** אשת איש על בעלה מחמת ייחוד: **לא אמרו.** דמלקין: **אפה מוציא לעז.** שיאמרו ראוה שזיינתה לכך הלקוה והאידנא ליכא מיתת בית דין למיקטלינהו: **מר זוטרא מלכי.** על ייחוד אשת איש ומכריז עליה שלא זיינתה אלא נתיחדה: **על לא טובה השמועה.** מי שיוצא קול עליו שהוא עובר עבירות מלקין אותו. דלא טובה השמועה לאו הוא דכתיב בבני עלי אל בני לאו יש כאן על לא טובה השמועה: **אפסרה.** קנסטר"ל: **ומקרי ליה.** קורא לפניו אל בני להודיע שעל לאו זה הוא לוקה: **בעלה בעיר אין חוששין לה משום יחוד.** (ג) להלקות דמסתפי מבעל (ד) השתא אתי: **שקולו דרגא.** שאכלו בעליה וירדו רב יוסף ואשתו והוא נשאר בעליה. שקולו דרגא מתותי ביתי שלא ירד ויתיחד: **שושבינתיה.** בעלת ברית לו: **אנשים בחוץ.** בבית המילון: **ונשים בפנימי אין חוששין משום יחוד.** שהחילונים אין להם דרך לפנים ואין יתייחד האיש אחד עם הנשים אבל הפנימיים יש להם דרך לחוץ הילכך אנשים בפנים ונשים בחוץ חוששין שמא יצא אחד מהם ויתייחד עם הנשים: **איפכא.** אנשים בחוץ ונשים בפנים חוששין שמא יכנס האחד לפנים ולא ירגישו בו חביריו אנשים בפנים ונשים בחוץ אין חוששין שמא תכנס היא לפנים (ה) ואם תכנס היא לפנים לא איכפת לן דאשה מתייחדת עם שני אנשים ואם אחד מהן יוצא (ו) נכנס הנשים אין זה ייחוד דמיסתפי שמא יצא אחד (ז) מהן אחריו שהרי דרך הפנימיים על החילונים: **גולפי.** מקום קבוצת אנשים ונשים או לדרשה או לחופה היה מסדר קנקנים של חרס הרבה ביניהם שאם יבאו זה אצל זה יקישקשו וישמע קול: **דייר.** לשון דרי דרי (מגילה דף יב.) שורות שורות: **דייר קנה.** מסדר קנים שהעובר עליהן קולם נשמע: **סקבא דשתא ריגלא.** ריעוא של ימות השנה ליחוד ולעבירה ימות הרגל שיש קבוצת אנשים ונשים לשמוע דרשה ונותנים (ח) ונושאים זה עם זה. סקבא דדרישדור"ל בלע"ז כמו דמסקב להו לחמרייהו (ב"מ דף מ:): **אסוקינהו.** שלוה עליהם לפדותם ונתנוס בעלייתו: **בהדי דקא חלפא חדא מיניהו.** שהיתה עוברת אצל פי ארובה שמן העליה לבית: **נפל נהורא באיפומא.** נפל אור בבית דרך פי העליה שהיו פניה מאירות: **וקא סליק.** לתובעה: **אפשה.** הרחיב ופיסק רגליו לעמוד במקומו בחזקה להתגבר על יצרו: **אמר נורא כי עמרס.** הזעיק בני השכונה ליאסף ולבא לכבות הדליקה כדי שיחדל מיצרו שיתביים מהן: **אתו רבנן.** שהיו סבורים (ט) שהיה שם דליקה: **אשבעיה.** רב עמרם ליצר הרע שיצא ממנו: **מהלונן בעבירה.** אומר שנקל הוא להתגבר על יצרו אם היו רוצים: **אידמי ליה שטן.** דהוא יצר הרע: **כהך גיסא דמכרא.** לצד השני שמעבר המים: **לא הוה מכרא.** קפיצות המעברות: **נקט מגרא.** חבל מתוח משפת הנהר אל שפתו ואוחזין בו (ד) לבא על דף קצר המוטל ברוחב הנהר: **שבקיה.** היצר לרבי מאיר: **אתכא.** על השלחן אוכלין: **וכיבי.** ולנ"ך המוליאין ליחה ומאוסין:

תיב

מלקין על היחוד. פי' בקונטרס דמיירי בפנויה דהכי מוקי לה בסמוך ואין אוסרים על הייחוד מיירי בייחוד אשת איש וקשה דאם כן לגדלין קתני ריש"א בפנויה וסיפא באשת איש וגרלה לפרש דסיפא נמי מיירי בפנויה ולאוסרה לכהן מישום זונה[א] ומיהו קשה דתנן בפ"ק דכתובות (דף יג.[ב]) [ג]היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של [ד]עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא רבי יהושע אומר אינה נאמנת ופריך עליה בגמרא מהא דאמר רב הכא אין אוסרין על הייחוד ומשני מעלה עשו ביוחסין ולפי מה שפירשתי דמיירי לאוסרה לכהן לא משני גמרא התם מידי דהא הכא מיירי ליוחסין ואפ"ה אמרינן דאין אוסרין ויש לומר דלעולם מיירי ליוחסין והא דמשני התם מעלה עשו ביוחסין שאני התם דאינה נאמנת משום דמודה היא שנבעלה[ה] והכא דקאמר דאין אוסרין הייינו משום דאינה מודה שנבעלה:

בעלה בעיר אין חוששין לה משום יחוד. פי' בקונטרס אין חוששין להלקות משמע מתוך פירושו הא איסורא מיהא איכא וקשה דאם כן מאי פריך בסמוך על רב יוסף דקאמר שקולו דרגא מתותי ביתי והאמר רבה בעלה בעיר אין חוששין לה משום יחוד ומאי קושיא נהי דמלקות ליכא איסורא מיהא איכא וגרלה לפרש אין חוששין כלל משום יחוד ואפילו איסורא ליכא:

סקבא דשתא ריגלא. פירוש ריעוא של ימות השנה ליחוד ולעבירה (ה) כלומר (ג) ימות הרגל [שיש] קבוצות אנשים ונשים לשמוע הדרשה ונותנין עין זה על זה וי"א לכך נהגו להתענות לאחר פסח ולאחר סוכות:

אביי

אמר[ב] רב יהודה אמר רב [א]ל"ש אלא בעיר אבל בדרך עד שיהיו שלשה שמא יצטרך אחד מהם להשתין ונמצא אחד מתייחד עם הערוה נימא מסייע ליה מוסרים לו שני תלמידי חכמים שמא יבא עליה בדרך תרי ואיהו הא תלתא התם כי היכי דניהוו עליה סהדי רב ורב יהודה הוו קאזלי באורחא הוה קאזלא ההיא אתתא קמייהו א"ל רב לרב יהודה דל כרעיך מקמי גיהנם אמר ליה והא מר הוא דאמר בכשרים שפיר דמי א"ל [ג] מי[ד] יימר דבכשרים כגון אנא ואת אלא כגון מאי כגון [ה]רבי חנינא בר פפי וחביריו [ו]אמר רב [ז]מלקין על ייחוד ואין אוסרין על הייחוד אמר רב אשי [ח]לא אמרן אלא בייחוד פנויה אבל בייחוד דאשת איש לא שלא תהא מוציא לעז על בניה [א] מר זוטרא מלקי ומכריז א"ל רב נחמן מפרהטיא לרב אשי מר נמי לילקי ולכריז א"ל איכא דשמע בהא ולא שמע בהא אמר רב [ט]מלקין על לא טובה השמועה שנאמר [י]אל בני כי לא טובה השמועה מר זוטרא מותיב [יא]לה אפסירה על כתפיה ומקרי ליה אל בני אמר רבה [יב]בעלה בעיר אין חוששין משום ייחוד אמר רב יוסף [יג]פתח פתוח לרשות הרבים אין חוששין משום ייחוד רב ביבי איקלע לבי רב יוסף בתר דכרך ריפתא אמר להו שקולי דרגא מתותי ביבי והא אמר רבה בעלה בעיר אין חוששין משום ייחוד [יד]שאני רב ביבי דשושבינתיה הואי וגייסא ביה אמר רב כהנא אנשים מבחוץ ונשים מבפנים אין חוששין משום ייחוד אנשים מבפנים ונשים מבחוץ חוששין משום ייחוד במתניתא תנא איפכא אמר אביי [טו]השתא דאמר רב כהנא הכי ותנא מתניתא איפכא [טז]אנא נעביד לחומרא אביי דייר גולפי רבא דייר קנה אמר [יז]אביי [יח]סקבא[יט] דשתא ריגלא הנך שבויתא דאתאי לנהרדעא אסקינהו לבי רב עמרם חסידא אשקולו דרגא מקמייהו בהדי דקא חלפה חדא מנייהו נפל נהורא באיפומא שקליה רב עמרם לדרגא דלא הוו יכלין בי עשרה למדלייא דלייא לחודיה סליק ואזיל כי מטא לפלגא דרגא איפשח רמא קלא נורא בי עמרם אתו רבנן אמרו ליה כסיפתינן אמר להו מוטב תיכספו בי עמרם בעלמא הדין ולא תיכספו מיניה לעלמא דאתי אשבעיה דינפק מיניה נפק מיניה כי עמודא דנורא אמר ליה חזי דאת נורא ואנא בישרא ואנא עדיפנא מינך רבי מאיר הוה מתלוצץ בעוברי עבירה יומא חד אידמי ליה שטן כאיתתא בהך גיסא דנהרא לא הוה מברא נקט מצרא וקא עבר כי מטא פלגא מצרא שבקיה אמר אי לאו דקא מכרזי ברקיעא הזהרו בר' מאיר ותורתו שויתיה לדמך תרתי מעי ר' עקיבא הוה מתלוצץ בעוברי עבירה יומא חד אידמי ליה שטן כאיתתא בריש דיקלא נקטיה לדיקלא וקסליק ואזיל כי מטא לפלגיה דדיקלא שבקיה אמר אי לאו דמכרזי ברקיעא הזהרו ברבי עקיבא ותורתו שויתיה לדמך תרתי מעי פלימו הוה רגיל למימר כל יומא [כ]גירא בעיניה דשטן יומא חד מעלי יומא דכיפורי הוה אידמי ליה כעניא אתא קרא אבבא אפיקו ליה ריפתא אמר [כא]ליה יומא כי האידנא כולי עלמא גואי ואנא אבראי עייליה וקריבו ליה ריפתא אמר [כב]ליה יומא כי האידנא כולי עלמא אתכא ואנא לחודאי אתיוהו אותבוהו אתכא הוה יתיב מלא נפשיה שיחנא וכיבי עליה והוה קעביד [כג] ביה מילי דמאים [כד]א"ל

תיב

מסורת הש"ס

א) סוטה ז. (ע"ז כה), ב) [בכמ"י: ואמר], ג) [בכת"י: ל"ל בכשרים כגון אנן. ועי' רש"ל], ד) [לעיל לט:], ה) כתובות יב., ו) [בכת"י: ליה. ועיין רד"ל], ז) [ל"ל אנן וכ"ל בהגלא"ם] [וכ"ה בכמ"י], ח) גי' הערוך אביי [וכ"ה בכמ"י ובדפ"ר ובע"י כלפניו], ט) [פי' כיון שאוכלין ושותין ובטלין ממלאכתן מתייחדין ובאין לידי עבירה. ערוך], י) [כתוס' ר"ש ובנ"א סימן תל"ב הגירסא הקבא דכולי שתא ריגלא], כ) [לעיל ב. וש"נ], ל) [בכמ"י: אמר להו.], מ) [בכמ"י: אמר להו.], נ) [אמרו ליה. רש"ל], ס) [ל"ל דאמרינן. וכדפו"ר דאמר.], ע) [בר"ן וטפ: דילמא], פ) [ל"ל שאם. (רש"ש, וכ"ה בר"ן)], צ) [בר"ן וטפ: לחזן], ק) [בר"ן: מתבניין], ר) [בדפו"ר: ומומנים לב זע"ז. כתוס' העמיקו ומומנים עין זע"ז ולפנינו כרש"ל], ש) [ברש"י שבע"י שים שם לדיקה לכבוס את הדליקה], ת) [ומס ד"ה מעלה) ובמ"י שם], א) [ל"ל דאזה מדברת עם אחד ואמרו לה כו'], ב) [ל"ל אים זה אים פלוני כו'], ג) [בנ"י סימן תל"ב בעמיק כל ימות],

תורה אור השלם

1. אל בְּנִי כִּי לוֹא טוֹבָה הַשְּׁמֻעָה אֲשֶׁר אֲנִכִי שֹׁמֵעַ מַעֲבִרִים עַם יְיָ׃
שמואל א ב כד

הגהות הב"ח

(א) גס' אמר ליה (מי יימר דבכשרים) תא"מ וכ"ב ס"א אין זה: (ב) שם והוה קעביד מילי דמימאים כל"ל ותיבת ביה נמחק: (ג) רש"י ד"ה בעלה וכו' להלקות. נ"ב כלומר להלקות ולהכריז כסכרת מר זוטרא: (ד) ד"ה נקט מגרא וכו' ואוחזין בו לעבור על דף: (ה) תוס' ד"ה סקבא וכו' ולעבירה ימות כל"ל ותיבת כלומר נמחק:

הגהות הגר"א

[א] גס' מר זוטרא מלקי ומכריז. פי' הרמב"ם דקאי אפנויה. (הגר"א בספרו הל"פ על הרא"ש):

ליעזי רש"י

קיבישטר"א. אפסר (חלק מהרחמה שבו מושכים את הבהמה או את הסוס בצוואר). דדרישדור"א [ריידרישידור"א]. קיהיון. פגימות. ולנ"ך [מלנ"ן]. פצעים.

מוסף רש"י

מלקין על היחוד. מכת מרדות, ואין אוסרין. אשה על בעלה בפרבל יחוד בעלמא (כתובות יג.).

עין משפט נר מצוה

קיג א טוש"ע אה"ע סי' כב סעי' ה בהג"ה:
קיד ב ג מיי' פכ"ג מהל' איסורי ביאה הל' ג סמג לאוין קכז טוש"ע אה"ע סימן כב סעיף ב:
קטו ד מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' ה טו"ע אה"ע סי' קעח סעיף כ:
קטז ה מיי' פכ"ג מהל' א"ב הל' יב טוש"ע שם סימן כב סעיף א:
קיז ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
קיח ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:
קיט ח מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' ו:

מוסף תוספות

א. אם נתייחדה עם עבד נתין וממזר. תוס' הרא"ש.
ב. ועבוד מעלה ביוחסין דלא מהימנא כמיגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי דכיון דאין אפוטרופסין לערוות היא יראה שמא אם תאמר לא נבעלתי לא יאמינו לה. תוס' הרא"ש.

תוס' ר"י הזקן

לנקביו. וצריך להתרחק משום צניעות. [מוסרים לו שני תלמידי חכמים]. המקנא לאשתו ומעלה אותה לירושלים להשקותה. ת"ח שידעו שאסורה לבעל ויתרו בו אם יבא עליה. דל כרעיך. מהר ללכת שנקדימנה. ומסתברא דלפנים משורת הדין עבד שרצה להתרחק מן הכעור אבל לכל שני אנשים כשרים מותר. וחבריו. רבי (יצחק) [צדוק] ורב כהנא. מלקין. מי שנתייחד עם אשה מלקין שניהם מכת מרדות ואם אשת איש היא אוסרים אותה לבעלה. אמר רב [אשי]. הא דאמר רב מלקין דוקא פנויה אבל באשת איש אין מלקין אותה וכ"ש שאין אוסרין אותה. שאם אתה מלקה יאמרו שזינתה לפיכך הלקו אותה דהאידנא ליכא מיתת ב"ד. מלקי. פר"ש אשת איש שנתייחדה ומודיע שמשום יחוד הלקוה ולא משום זנות. והר"ם (פכ"א) [פכ"ב ה"ג] דקדושה [כתב] מלקין פנויה על היחוד ומכריז שמשום יחוד הוא. מר נמי לילקי ולכריז. גבי אשת איש. בהא. במלקות ולא שמע בהכרזה ויוצא לעז על הבנים. על לא טובה. מי שיצא עליו קול שהוא עובר עבירות דמלקין אותו. [אל בני]. דבני עלי כתוב לאו. לא טובה לאו הוא. אפסרא. פר"ש קבישט"ר, כמו אפסר בהמה. ומקרי. לפני הלוקה אל בני להודיע שמפני זה לוקה. אין חוששין משום יחוד. להלקותה. דכרוך ריפתא. שאכלו. שקולו דרגא. סלקו הסולם שלא יוד ויתיחדה. שושבינתיה. בעל ברית. אנשים בחוץ. בבית החיצון ונשים בבית הפנימי אין לחוש ליחוד שאין לאיש ליכנס בבית הנשים, ואע"פ שהאשה כשתצא תתיחד עם האנשים לא איכפת לן, דאשה מתיחדת עם שני אנשים.

אביי מכלי להו מבולה דברא. גרמה דהני אמורמי חומרא בעלמא קא עבדי (ו) ואנן קיימא לן כרבנן דרבי יהודה (לקמן דף פב.) דאמרו לו לא נחשדו ישראל לא על משכב זכור ולא על הבהמה: הכל

תיב שפיר אמר [6]ליה הבו לי כסא יהבו ליה כסא אכמר שדא ביה כיחו נחרו ביה שקא ומית שמעון דהוו קאמרי פלימו קטל גברא פלימו קטל גברא ערק וטשא נפשיה בבית הכסא אזיל בתריה נפל קמיה [7]כי דחזייה דהוה מצטער גלי ליה נפשיה אמר ליה מאי טעמא אמרת הכי ואלא היכי אימא אמר ליה לימא מר רחמנא [8]נגער ביה בשטן רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפל לאפיה הוה אמר הרחמן [9]יצילנו מיצר הרע יומא חד שמעתינהו דביתהו אמרה מכדי הא כמה שני דפריש ליה מינאי מאי טעמא קאמר הכי יומא חדא הוה קא גרים בגינתיה קשטה נפשה חלפה ותנייה קמיה אמר לה מאן את אמרה אנא חרותא דהדרי מיומא תבעה אמרה ליה אייתי [10]ניהליה להך רומנא דריש צוציתא שוור אזל אתייה ניהלה כי אתא לביתיה הוה קא שגרא דביתהו תנורא סליק וקא יתיב בגויה אמרה ליה מאי האי אמר לה הכי והכי הוה מעשה אמרה ליה אנא הואי לא אשגח בה עד דיהבה ליה סימני אמר לה אנא מיהא לאיסורא איכווני כל ימיו של אותו צדיק היה מתענה עד שמת באותה מיתה [11]דתניא [1]אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה שהפר לה בעלה והיתה שותה יין ומטמאה למתים רבי עקיבא [12]כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי אמר ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה אמרה תורה צריכה כפרה וסליחה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה כיוצא בדבר אתה אומר [2]ולא ידע ואשם ונשא עונו כשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה ומה מי שנתכוין לאכול שומן ועלה בידו חלב אמרה תורה ולא ידע ואשם ונשא עונו מי שנתכוין לאכול חלב ועלה בידו חלב על אחת כמה וכמה איסי בן יהודה אומר ולא ידע ואשם ונשא עונו על דבר זה ידוו כל הדווים: מתייחד אדם עם אמו: אמר רב יהודה אמר רב [13]אסי מתייחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו כי [14]אמרה קמיה דשמואל אמר אסור להתייחד עם כל עריות שבתורה ואפילו עם בהמה תנן מתייחד אדם עם אמו ועם בתו ויישן עמהם בקירוב בשר [15]ותיובתא דשמואל אמר לך שמואל וליטעמיך הא דתניא אחותו וחמותו ושאר כל עריות שבתורה אין מתייחד עמהם אלא בעדים בעדים אין שלא בעדים לא אלא תנאי היא דתניא אמר רבי מאיר הזהרו בי מפני בתי אמר רבי טרפון הזהרו בי מפני כלתי ליגלג עליו אותו תלמיד אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל לא היו ימים מועטים עד שנכשל אותו תלמיד בחמותו [16]אפילו עם בהמה [17]אביי [18]מכלליה מכולה דברא רב ששת מעבר ליה [19]מצרא רב חנן מנהרדעא איקלע לרב כהנא לפום נהרא חזייה דיתיב וקא גרם וקיימא בהמה קמיה אמר ליה לא סבר לה מר אפילו עם בהמה אמר ליה [20]לאו אדעתאי אמר רבא [3]מתייחד אדם עם שתי יבמות ועם שתי צרות עם אשה [21]וחמותה [א] עם אשה ובת [22] בעלה עם אשה ותינוקת שיודעת טעם ביאה ואין מוסרת עצמה לביאה: הגדילו זה ישן בכסותו וכו': וכמה אמר רב [23]אדא בר רב עזא אמר רב אסי [24]תינוקת (ב) בת תשע שנים ויום אחד תינוק בן שתים עשרה שנה ויום אחד איכא דאמרי תינוקת בת שתים עשרה שנה ויום אחד תינוק בן שלש עשרה ויום אחד [4]וזה וזה כדי שיהיו [3]שדים נכונו ושערך צמח אמר רפרם בר פפא א"ר חסדא לא שנו אלא שאינה בושה לעמוד לפניו ערום [1]אבל בושה לעמוד לפניו ערום אסור מאי טעמא יצר אלבשה רב [5]אחא בר אבא איקלע לבי רב חסדא חתניה שקליה לבת ברתיה [6]אותבוה בכנפיה אמר ליה לא סבר לה מר דמקדשא אמר ליה עברת לך אדרב [7]דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי אלעזר אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה מר נמי עבר ליה אדשמואל [8]דאמר שמואל אין משתמשים באשה אמר ליה אנא [9]באידך דשמואל סבירא לי דאמר שמואל הכל

שערות מתשע שנים ולמעלה הוי סימן גמור ולגישא בתרא הוי שומא עד בת שתים עשרה שנים ויום אחד: **בושה לעמוד לפניו.** בידוע שיש בה טעם ביאה: **לא סבר לה מר דמקדשא.** אין לדומי יודע שהיא מקודשת ויש לו להתרחק מאשת איש: הכל

היב שפיר. שב כהוגן שלא תמאיסנו: **הבו לי כסא.** מזגו לי כוס: **אכמר.** טושי"ר בלע"ז: **שדא ביה כיחו.** השליך בתוכו את כיחו ליתה היוצאה מן הריאה: **נחרו ביה.** גערו בו: **שקא.** (ה) הוא החזיק עצמו כמת: **שקא.** הלקיח כמו שקל: **שמעון דקאמרי פלימו קטל גברא.** השמיעו (ה) לאנשי ביתו קול יוצא מבחוץ (ג) ומודיעים פלימו קטל גברא: **ערק.** פלימו כסבור שבאים עליו נוגשי המלך להורגו: **טשא.** נחבא בבית הכסא חוץ לעיר: **חזייה.** שהיו לפלימו דמצטער: **מאי טעמא אמרת הכי.** למה הורגלת לקללני: **אלא היכי נימא.** לדחותך מעלי אלא תחטיאני: **דפרים מינאי.** מחמת זקנה ומה ירא מיצר הרע: **קשטה נפשה.** בתכשיטיה (ב) קישוטי בשמים ואפרסמון: **חלפה ותני קמיה.** עברה לפניו ושנתה פעם שניה: **אנא חרותא.** שם זונה ילכת בעיר: **דהדרי מיומא.** שחזרתי היום הלוס: **דריש צוציתא.** ענף קטן שבגובה הדקל: **שוור.** קפץ: **קא יתיב בגוויה.** להמית את עצמו: **אישה הפרם.** (ד) גריכין סליחה: **במה הכתוב מדבר.** מאחר שאישה הפרם (ג) מה שעברה ומה זו סליחה: (ה) **והיא שותה יין.** (ד) מיד ולא על פי שבהיתר כיון שהיא לאיסור נתכוונה לריכה סליחה: **כל הדווים.** שיש להם לב לדווות ידוו על זה שאינו מתכוין ויש כאן נגיעות עון: **מתייחד עם אחותו.** לפרקיס אבל אינו דר תמיד ביחוד אצלה בבית: **ודר עם אמו או עם בתו.** אלא תקיף יצריה עלייהו לאתנו ביה אנשי כנסת הגדולה לא מגרי בקרובתא מכי כחלינהו ונקרינהו לעיניה כו' (סנהדרין דף סד.): (ה) **אנשי היא** גרסינן: **אמר ר' טרפון.** לאנשי ביתו הזהרו בי להיות עמי ועם כלתי שלא אתייחד עמה: **מכלליה מכולה דברא.** כשהיה הולך בשדה בגירסא לייחוד היה מונע הבהמות מכל השדה. ד"א שאינו מניח להיות רועה והבהמות בשדה אחד: **שני יבמות.** נשי שני אחין שמונאות זו את זו כשתי צרות שדומאגות שמא תפול ליבום לפני בעלה ותיעשה לה צרה (ו) אשה וצרתה ואשה וחמותה ובת חמותה ובת בעלה כולן שונאות זו את זו וטועמא מפרש ביבמות בפרק האשה שהלכה (דף קיח.): **שיודעת טעם ביאה.** כלומר מה היא ביאה שתדע לספר דבריס בשוק: **ואינה מוסרת עצמה לביאה.** תמוך קוטנה עדיין לא לבשה יצר הילכך אין כאן משום דעת אלא תהא נוחה להתפתות: **תינוקת** שלא תהא נוחה להתפתות: **בת תשע שנים ויום אחד.** והביאה שערות לכי איכא שדים נכונו ושערך צמח הוא דמגרו בה וסבר לה כמאן דאמר (נגדה דף מו.) בת תשע שנים ויום אחד שהביאה שערות סימן הן מכאן ואילך אבל קודם לכן שומא. ותינוק בן י"ב שנה ויום אחד קרי ליה הגדיל ולא יישן עם אמו עוד בקירוב בשר: **זה וזה.** בין לגישא קמא בין לגישא בתרא (ו) דתינוקת בעינן שדיס נכונו בסימני נערות בסימנין [שבדדים] דהיינו בוחל דתנן במסכת נדה (דף מו.) בוחל אלו ימי הנערות ושערך צמח אלא לגישא קמא אי אתיא לגישא בתרא הוי שומא עד בת שתים עשרה שנים ויום אחד: **בושה לעמוד לפניו.** שיש בה טעם ביאה: **לא סבר לה מר דמקדשא.** אין אדוני יודע שהיא מקודשת ויש לו להתרחק מאשת איש: הכל

עין משפט נר מצוה

קב א מי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ג טוש"ע אה"ע סי' כד:
קכא ב מי' שם הל' ט טוש"ע אה"ע סימן כב סעיף י:
קכב ג ד מי' פכ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ז טוש"ע אה"ע סימן כח סעיף ז:
קכג ה טו"ע שם סעי' ה בהג"ה:

תורה אור השלם

1. וְאִם הָפֵר יָפֵר אֹתָם אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל מוֹצָא שְׂפָתֶיהָ לִנְדָרֶיהָ וּלֶאֱסַר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁהּ הֵפֵרָם וַיי יִסְלַח לָהּ: במדבר ל יג
2. וְאִם נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְעָשִׂתָה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא יָדַע וְאָשֵׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה יז
3. רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה: יחזקאל טז ז

לעזי רש"י

טושי"ר. להשתעל.

מוסף רש"י

שגרא דביתהו תנורא. הסיקה את התנור (לעיל מ.). במה הכתוב מדבר. אם באשה שנדרה והפר לה בעלה, סליחה זו למה, אלא ע"כ באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר, דהא כבר כתיב ואם ביום שמוע אשה ינאץ אותם, דהייט שהפר לה בידיעתה (זיר כג.). לאו אדעתאי. לא נתתי לבי (ברכות כו.). שוג הייתי (מנחות לה.). אין משתמשים באשה. שלא יתמהנה להיות רגילה בין האנשים (לעיל ע.).

תוס' ר"י הזקן

שתי יבמות. נשי שתי אחים וכולן שתאות זו את זו כדמפרש טעמא ביבמות פרק האשה שהלכה (קיז, א). טעם ביאה. שמכרת ענין ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה מחוך קוטנה, הילכך אין כאן משום דעת קלה. וזה וזה. בין לישנא קמא (ובין) לישנא בתרא, דס"ל לדישנא קמא דמחשע שנים ויום אחד בקטנה וי"ב ויום אחד בקטן הוו שתי שערות סימן. בושה. שיש בה צד טעם ביאה הילכך לא ישן עמה בקרוב בשר אף על פי שהיא קטנה עדיין. בהלכות הרי"ף הכי איתא לא שנו אלא דמקדשא אבל לא מקדשא לית לן בה*. ונראה דה"פ ל"ש דקטנה שבושה לעמוד ערומה אסור לישן עמה בקרוב בשר דוקא כשהיא מקודשת שיש בה צד טעם ביאה. ונראה שפירש הרי"ף טעם ביאה**. אותבה בכנפיה. שישן עמה בקרוב בשר שהניחה תחת בגדי מטתו.
*עי' בר"ן ובראב"ש נמ"כ על דברי הרי"ף ז"ל בזה (ד"ז). **נראה דחסר כאן איזה תיבות (ד"ז). ועי' מאירי.

הגהות הב"ח

(א) גמ' עם אשה וחמותה עם אשה ובת חמותה עם אשה ובת בעלה: (ב) שם תינוקת בת תשע. נ"ב עיין בתוס' ר"י הזיג על גירסא זו וכתב דה"ג תינוקת בת ג' שנים ויום אחד ותינוק בן ט' שנים ויום אחד ת"ל תינוקת בת י"ג שנה ויום אחד ותינוק בן י"ד שנה ויום אחד אבל בתלמוד גורס כגירסתינו וכן גרס הר"ן בפרק"ר: (ג) רש"י ד"ה שמעו וכו' מנהון צועקים ואומרים: (ד) ד"ה אשה הפרם אע"פ שאישה הפרם גריכין סליחה: (ה) ד"ה והיתה שותה וכו' שבהיתר היתה שותה יין: (ו) ד"ה שתי וכו' לה לרה וכן אשה ולצתה: (ז) תוס' ד"ה אני וכו' דאנן:

הגהות הגר"א

[א] גמ' עם אשה וחמותה עם אשה ובת חמותה עם אשה ובת בעלה בצ"ל:

(ה) [בדפו"ר וע"י בר"ת ת"ל ובדל"ל אמר להו. (ובכת"י ליתה)], (ב) [ל"ל כד חזייה דהוה מצטער כו'], (ג) [בכת"י: ליגער. וכ"ל (רש"ל)], (ד) [בכת"י דפו"ר וע"י: ילינו], (ה) [בע"י: מיהלין], (ו) [מיר כג.], (ז) מיר כג. ע"ש, (ח) [בכת"י ליתא], (ט) [בכת"י: אמרינהו קמיה דשמואל אמר לי אסור וכו'. וכ"כ בדי"ף ורא"ש], (י) [בכת"י: מיובתא, וכ"ל. (רש"ל)], (כ) [בכת"י ודפו"ר יש רווח לספק, והוא ענין אחר וקמ' דשמואל דלעיל], (ל) [ל"ל מכלי להו פי' מגרש להו. ענין ענך כל ד'], (מ) ס"א בהרמ, (נ) [ברכות ט. וש"ל], (ס) [בכת"י ודפו"ר: ובגליון ובכ"מ] ובכל"ס הגרסא ויבמתה. (וכ"כ בימנות ק"ז בע"ת, ע"ש בגמ' וכ"ש"), (ע) [בכת"י ובכ"ר: אחת. וכ"ל (סה"ד), ובכל"ס: כב אחת בר אחת אמר רב מיונתן, וע"ש עוד שיטויים], (פ) ברכות כד., (צ) נ"ל מגן בר רבת, (ק) [בכת"י: אותבה, בדפו"ר: אותבה], (ר) לעיל מא., (ש) לעיל ע., (ת) [בדפו"ר שבע"ש טוקס: ומיתן], (א) [בכ"מ: דשמיע], (ב) [בכ"ר שבע"ש: ובקישוטיו בשים בשמים וכו'], (ג) [בכ"ר שבע"ש: מה שאלה בתיתר אלה ומה היא זו הסליחה. וכעי"ז בכ"ל ע"ש, ובכ"ש], (ד) [בדפו"ר ובכ"ל: מזיר. וכ"ה בע"י מזידה. אלא שהוקף ותוקן לאמינו], (ה) [יש להוסיף: אלא מגאי (רש"ל)], (ו) [בכ"ר שבריר"ף: בתינוקת],

הכל לשם שמים: **מתני'** [א]לא ילמד אדם רווק סופרים ולא תלמד אשה סופרים רבי אלעזר אומר אף מי שאין לו אשה לא ילמד סופרים ר' יהודה אומר לא ירעה רווק בהמה ולא יישנו שני רווקין בטלית אחת וחכמים מתירים: **גמ'** מאי טעמא אילימא משום ינוקי והתניא אמרו לו לר' יהודה [ב]לא נחשדו ישראל על משכב זכור ולא על הבהמה [ג]אלא רווק משום אמהתא דינוקי אשה משום אבהתא דינוקי: ר' אלעזר אומר אף מי שאין כו': איבעיא להו מי שאין לו אשה כלל או דלמא בשאינה שרויה אצלו תא שמע[ד] אף מי שיש לו ואינה שרויה אצלו לא ילמד סופרים: ר' יהודה אומר לא ירעה כו': תניא אמרו לו לרבי יהודה לא נחשדו ישראל על משכב זכור ולא על הבהמה: **מתני'** [ד]כל [ה]שעסקיו עם הנשים לא יתיחד עם הנשים ולא ילמד אדם את בנו אומנות הנשים רבי מאיר אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות אלא הכל לפי זכותו רבי שמעון בן אלעזר אומר ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהורעתי מעשי וקפחתי את פרנסתי [ו]אבא גוריין איש צדיין אומר משום אבא גוריא לא ילמד אדם את בנו חמר גמל קדר ספן רועה וחנוני שאומנותן אומנות ליסטים רבי יהודה אומר משמו [ז]החמרין רובן רשעים והגמלין רובן כשרין הספנין רובן חסידים טוב שברופאים לגיהנם והכשר שבטבחים שותפו של עמלק רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ושאר כל אומנות אינן כן כשאדם בא לידי חולי או לידי זקנה או לידי יסורין ואינו יכול לעסוק במלאכתו הרי הוא מת ברעב אבל התורה אינה כן אלא משמרתו מכל רע בנערותו ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו בנערותו מהו אומר [1]וקוי ה' יחליפו כח בזקנותו מהו אומר [2]עוד ינובון בשיבה וכן הוא אומר באברהם אבינו [3]ואברהם זקן[ח] וה' ברך את אברהם בכל [ט]מצינו [י]שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה שנאמ' [4]עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חוקותי ותורותי: **גמ'** תנו רבנן כל שעסקיו עם הנשים סורו רע כגון הצורפים והסריקים והנקורות והרוכלין והגרדיים והספרים והכובסים והגרע והבלן [יא]והבורסקי [יב]אין מעמידים מהם לא מלך ולא [יג]כהן גדול מאי טעמא לא משום דפסילי אלא משום דזיל אומנותיהו תנו רבנן עשרה דברים נאמרו בגרע מהלך על צידו[יד] ורוחו גסה ונתלה ויושב ועינו צרה ועינו רעה אוכל הרבה ומוציא קימעא וחשוד על העריות ועל הגזל ועל שפיכות דמים [טו]דרש בר קפרא לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה מאי היא אמר רב [טז]יהודה

מחטא

הכל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השתא שאנו משתמשים בנשים: **לא** ילמד רווק סופרים. פי' תלמידים רווק הוא אדם פנוי שלא נשא אשה מעולם ותרגום של ובחורים כשול יכשלו הוא רווקים (ישעיה מ): **ולא** ירעה בהמה. מפני שיש לו תאוה יותר מאיש אחר שנשא אשה:

לא יתייחד עם הנשים. פי' נקונטר ואפילו עם נשים הרבה ורווקא רוכל אצל איש אחר מותר ורקא להר"ם דאמר לעיל (דף פא.) אנשים מצפנים ונשים מצחון חושבין משום יחוד משמע דאסור להתייחד עם נשים הרבה לכ"ע לכן נ"ל לא יתייחד עם הנשים אפילו אשתו עמו דשרינן לעיל (דף פ:) דכיון דהוי רוכל איכא משום עפי[א]: **אלא** הכל לפי זכותו. [ב]פירוש לפי מזלו[ג] דבני וחיי ומזוני ולו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא[ד]:

הדרן עלך עשרה יוחסין

הכל לשם שמים. ואין דעתי אחריה לחיבת אישות אלא לחיבת קורבה ולעשות קורת רוח לאמה כשאני מחבב את בתה: **מתני' לא ילמד רווק סופרים.** רווק פנוי בלא אשה: **סופרים.** מלמדי תינוקות. כלומר לא ירגיל רווק עצמו להיות [ה]מן הסופרים ובגמרא מפרש טעמא. וכן לא תלמד אשה סופרים לא תרגיל עצמה להיות ממלמדי תינוקות: **אף מי שאין לו אשה.** בגמרא מפרש מאי היא: **לא ירעה רווק את [ו]הבהמות.** שלא יתאוה לה: **ולא יישנו שני רווקים בטלית אחת.** שלא יבואו לידי משכב זכור: **וחכמים מתירין.** שלא נחשדו במשכב זכור ובהמה: **גמ' מ"ט.** לא ילמד רווק סופרים אי אימא משום דחשדי רווקים למשכב זכור דתינוקות: **אמרו לו לר' יהודה.** דמתניתין דאמר לא יישנו שני רווקין בטלית אחת: **משום אמהתא דינוקי.** אמותיהם של תינוקות שמצויות אצלו להביא את בניהן לבית הספר: **מי שאין לו אשה כלל.** ומוסיף אדתנא קמא דקאמר רווק שלא נשא אשה מימיו ואתא ר' אלעזר למימר אפילו היתה לו ומתה אבל יש לו ואינה שרויה אצלו מותר או דלמא כו': **מתני' כל שעסקיו עם הנשים.** שמלאכת אומנותו נעשית לנשים והנשים צריכות לו: **לא יתייחד עם הנשים.** אפילו עם הרבה נשים לפי שלבו גס [ז]בהו וכולן מחפות עליו. ואילו איש אחריני בין שתי נשים תנן (לעיל דף פ:) אבל עם שלש או ארבע שפיר דמי: **נקיה וקלה.** מפרש בגמ' [ח]שפיר: ואל יאמר בלבו אומנות זו אינה מעשרת אלא יבקש רחמים למי שהעושר שלו: **חמר גמל [ט]ספן קדר.** בעל קרנות. כל אלו אומנות ליסטיות[י] כשליים בדרכים הם נכנסים ולוקטים עלים מן הכרמים ופירות ועוד שנשכרים לאדם ומעבירין על תנאם: **רועה.** בהמות שלו [יא]שמעבירן לרעות בשדה אחרים: **חנוני.** מלומד באומנה להטיל מים בין לרוחות בחטין: **משמו.** של אבא גוריא: **החמרין רובן רשעים.** מפני ליסטיות: **הגמלין רובן כשרים.** שפורשין למדברות למקום גדודי חיות וליסטין וירואים לנפשם ומשכירים לגם למקום: **הספנין רובן חסידים.** שפורשין למקום הסכנה ותמיד הם בדעדה יותר מן הגמלין: **טוב שברופאים לגיהנם.** אינו ירא מן המולי ומאכלו מאכל בריאים ואינו משכר לבו למקום ופעמים שהורג נפשות ויש בידו לרפאות העני ואינו מרפא: **טוב שבטבחים.** ספיקי טריפות בעות לידו וחס על ממונו ומאכילן: **אבל שחורה אינה כן.** שאף הבא לידי זקנה או יסורין ואינו יכול לעסוק בה הוא אוכל ממתן שכרה דכתיב עוד יובון בשיבה: **גמ' סורו רע.** מנהגו רע. קרבתו רעה להשתדל עמו שיהא סר מליו ובא לביתו: **הגורפין.** לורפי זהב העושין נכסים שירין וזמיס וטבעות: **הסריקים.** סורק בגדים לנשים פולקיירד"ש: **הנקורות.** מנקרי ריחיים של יד שנשים טוחנות בהם כדתנן בכתובות (דף נט:) אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומחרינן (שם) בריחיא דידה: **והרוכלין.** מוכרין קישוטי בשמים לנשים: **והספרין.** הנשים צריכות להן בשביל בניהם: **והגרע.** אומן המקיז דם על שם שמגרע את הדם: **הבורסקי.** מעבד להם עורות לנעלם ולנעול: **והבלן.** ממחם מרחצאות: **מהלך על לידו ורוחו גסה ונתלה ויושב.** שלשתן סימני גאוה אבל אין זו דומה לזו ובכולן הוא תלוי ממדת הכשרים. נתלה ויושב אינו יושב אלא אם כן נסמך או נאחזו או על לידו דרך גאוה ובשביל שהבריות מוסרין נפשן לידו הוא מתגאה: **ועינו צרה.** בממונו להוליא כלום מפני שהוא מלומד לאכול אצל המקיזין ואינו מלומד להוליא: **ועינו רעה.** נותן עיניו בבריאים שיחלו ויהיו צריכין לו: **אוכל הרבה.** שמלומד לאכול עם כמה אנשים בכל יום: **ומוליא קימעא.** מתוך שמאכלו יפה בלאם נקי וכשר שמן שממעטים את הזגל שכל אדם מכין לסעודת הקזה מאכל בריאה[יב]: **וחשוד על העריות.** מתוך שהנשים צריכות לו ועסקו עמהן: **ועל הגזל.** שהנשים גוחלות מבעליהן ונותנות לו: **ועל שפיכות דמים.** זימנין דשפי ליה לדמא לפתות מרביעית[יג]:

מחטא

מסורת הש"ס

[א] [נכתב"י עוסף: דתניא. והוא בתוספתא דפרקין ה"י], [ב] ס"א שאומנתו. [ג] [נכתב"י ובמאירי: אבא אוריין אים ליתין]. [ד] [נר' תוס' נדה יד. ד"ה רוכני], [ה] [נכתב"י עוסף: בא בימים. וכנ"י וגו'], [ו] [יומא כח: מימרא דרב וא"ע ויש ליאבן], [ז] ס"א שקיים, [ח] [ל"ל והנכרסי ערוך], [ט] [לא מזכר בהרמב"ם שיבא אלו פסולין לכ"ג ואפשר דלא גרים בנרייתא ולא כ"ג כ"כ התוי"ט במ"ג פ"ג דעדיות ע"ש ודע דהכ"מ בדין ו' בפ"ג מהל' מלכים העתיק כל הברייתא זו כלותה ולא הערה מהמשנה זו ומריכין אנו לומר דגם לפי הכ"מ היה הגי' ברמב"ם שלפנינו כמו דאיתא בפנינו בהלכות מלכים שם בזה"ל אין מעמידין מלך ולא כ"ג לא קנא ולא ספר וכו' אבל בנוסחת הרמב"ם שהיה לפי התוי"ט לא היה כתוב כך ועי' ברש"י שבת טו. ד"ה שני גרדיים וכו' וכן בספר החינוך מצוה תקי"ט איתא ולא כ"ג], [י] פי' הולך נקומה זקופה. [כ] ברכות סג., [ל] [נכתב"י: תפלת. וכ"כ בברכות], [מ] [ברש"י שברי"ף וברי"ן: לחיות ממלמדי תינוקות], [נ] [ברש"י: הבהמה. וכבמשנה], [ס] [בדפו"ר: נו. ברש"י שברי"ף וברי"ן: בהן], [ע] [ר"שפירי" ליתא ברש"י שבע"י, והד"ח], [פ] [ברש"ל כתן הס"ד ומתה"ד קדר. וברש"י שבע"י הד"ח והגיהלפא בעלי קרנות. ועי' בר"ן], [צ] [ירושלמי דפקרין], [ק] [ברש"י שברי"ף וברי"ן: שמעמידים בשדות אחרים], [ר] [שבת קכט.], [ש] [שם, ע"ש], [ת] [עי' תי"ט], [א] [מ"ק כח.].

גליון הש"ם

מתני' שעשה אברהם אבינו את כל התורה. יומא כח ע"ב ועי' סוף קיס בפי' הקונטרס שם: **בגמ' אין מעמידין מהם לא מלך.** עי' תי"ט בפ"ח מסנה ג' דסנהדרין:

לעזי רש"י

פלוקיירד"א [פלוקיירדי"ש]. סורקי צמר.

מוסף תוספות

א. הואיל ועסקו עם הנשים לבו גס בם ואינו בוש מאשתו. תוס' הרא"ש: מפני שאין אשתו יכולה לשמרו תמיד כ"כ ואף הנשים מתוך שעריכות לו ולכן גם הם מחפות עליו. מאירי. **ב.** כלומר לפי מזלו שזכה להיות מזלו טוב. תוס' הרא"ש. **ג.** ומיהו איבא למימר דלפעמים המזל משתנה לטוב ע"י זכות

תורה אור השלם

1. וְקִוֵּי יְיָ יַחֲלִיפוּ כֹחַ
יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים יָרוּצוּ
וְלֹא יִיגְעוּ יֵלְכוּ וְלֹא
יִיעָפוּ׃ ישעיהו מ לא

2. עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה
דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ׃
תְּהִלִּים צב טו

3. וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא
בַּיָּמִים וַיְיָ בֵּרַךְ אֶת
אַבְרָהָם בַּכֹּל׃
בראשית כד א

4. עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע
אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר
מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקֹּתַי
וְתוֹרֹתָי׃ בראשית כו ה

תוס' ר"י הזקן

מתני'. רווק. פנוי בלא אשה. **סופרים.** מלמדי תינוקות. וקאמר שלא ירגיל הרווק את עצמו להיות מן הסופרים. וכן אשה לא תלמד. לא תרגיל ובגמ' מפרש טעמא. מי שאין לו אשה. בגמ' מפרש. **לא ירעה.** שלא יבא על הבהמה. **בטלית אחת.** משום משכב זכור. **מתירים.** שלא נחשדו ישראל לא על הזכור ולא על הבהמה. **גמ'. חשדא דינוקי.** משכב זכור. **אמהתא.** שמוליכות בניהן לבית הספר. כלל. ומוסיף את"ק דת"ק דוקא קאמר שלא נשא מימיו, ואתא ר' אליעזר ואמר אפילו נשא ומחה. **אי דלמא כשאינה שרויה אצלו.** דת"ק קרי רווק כל מי שאין לו אשה, ואתא איהו למימר אפילו יש לו אשה ואינה שרויה אצלו שם אסור ללמד. **תא שמע וכו'.** והא ודאי ר' אליעזר הוא. וכן עיקר שאם נפרש אינה שרויה אצלו שאינה עומדת עמו ואינו מתייחד עמה, היינו אין לו אשה. ומסתברא שאם הוא בעיר אחת ללמד והניח אשתו בעיר אחרת שאסור דהא אין לו אשה כאן. איתי דמפרשי שרויה אצלו ואפילו הכי שרו רבנן. מיהו כל זה בתינוקות אבל בגדולות לא שייך הכא לא אמהתא ולא אבהתא ומוחר. **מתני'. לא ילמד אדם וכו'.** כלומר כל אדם חייב ללמד את בנו אומנות כדמוכיח פ"ק דמכלתין [לעיל ל, ב] מקרא וראה חיים עם האשה אשר

קבד א מיי' פכ"ב מהל' מיכורי ביאה הלכ' יג ומיי' פ"ב מהל' מ"מ הלכה ד סמג לאוין קפב עוש"ע אה"ע סימן כג סעיף כ [ל"ל סימן רמה סעיף כ כא]:

קבה ב מיי' פכ"ב מהל' מיכורי ביאה הלכ' ג עוש"ע אה"ע סי' כד:

קבו ג מיי' שם הלכה יג עוש"ע אה"ע סי' כג סעיף כ [ל"ל סי' רמה סעיף כ כא]:

ד [מיי' שם הלכה ח עוש"ע שם סעיף ז]:

קבז ה מיי' פ"ח מהל' מלכים הלכה ו:

אהבת וכפרק אלו מציאות [ב"מ ל, ב] מוכיחים מוהודעת להם זה בית חייהם, כלומר אומנות. וביירושלמי [לעיל פ"א ה"ז] חזי ליה מקרא אחרינא ובחרת בחיים זו אומנות. ואפילו הכי לא ילמדו אומנות עם הנשים, שאומנותו עם הנשים והנשים צריכות לו. **לא יתייחד עמהן.** לפי שכולן מחפות עליו, ואילו איניש אחרינא עם שתי נשים תנן אבל ג' או ד' מותר. [**חמר גמל קדר ספן**]. כל אלו גזלנים כשהולכים בדרכים גוחלים עצים ופירות, ועוד שנשכרים לבני אדם ומעבירים על תנאם. **רועה.** בהמות שלו. **חנוני.** מלומד בהונאה להטיל מים בין וצרורות לחטין. **כשרים.** שפורשים למקום גדודי חיות ולסטים ולבם נשבר. והספנים יותר עומדים במקום סכנה מן הגמלים ולפיכך הם חסידים. **טוב שברופאים.** שממיתים החולה. **שבטבחים.** ספק טרפות בא לידם וחסים על ממונם. כל זה פר"ש. ואית דמפרשי שהאומנות מלמדו אכזריות אפילו הטוב שבהם אכזרי ורע כעמלק. **גמ'. הצורפים.** צורפי זהב ועושים תכשיטים לנשים. **הסריקים.** שסורקים בגדים לנשים. [**והנקורות**]. נוקרי ריחיים לטחון והנשים טוחנות באותן ריחיים של יד כדאמרינן [כתובות נט, ב] אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת וכו'. **רוכלים.** מוכרי בשמים לנשים. **ספרים.** נשים צריכות להם [בשביל] בניהם. [**והגרע**]. אומן מקיז דם. **בורסקי.** מעבד להם עורות לנעל. **בלן.** מחמם מרחצאות.

כמו שהאיר המקום צדק ממזרח לאברהם אבינו. שם. ועי' תוס' רשב"י ושבת דף קנו. סליק בעו"ה מס' קדושין.